

3. Бойко А.В. Внутренний мир сказочного дискурса / А.В. Бойко// Лингвистическая организация дискурса: функциональные и содержательные аспекты: межвуз. сб. тр. молодых ученых / под ред. В.И. Тхорика и Н.Ю. Фанян. – Краснодар, 2004. – Вып. 1. – С. 43–51.
4. Пропп В. Я. Исторические корни волшебной сказки/ Пропп Владимир Яковлевич. – М.: Лабиринт, 2000. – 335 с.
5. Шабліовський В.Є. Казковий дискурс як об'єкт наукових досліджень (на матеріалі слов'янських, англійських, німецьких, французьких, іспанських, новогрецьких народних казок) / В.Є. Шабліовський // Слов'янський світ: Зб. наук. пр. – К.: ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України, 2009. – Вип.7. – С. 81-108.

ПРО ПРОДУКТИВНІСТЬ СЛОВОТВІРНИХ МОДЕЛЕЙ СУФІКСАЛЬНИХ ПРИКМЕТНИКІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЯКОСТІ

О.В. Зайченко

Київський університет імені Бориса Грінченка

Похідні слова, вивченням яких займається словотвір, досліджувалися, в основному, з точки зору їх вираження, а змістовна сторона залишалася відкритою темою. Хоча «специфіка словотвору – в його багатоплановості; у різнобічності його зв'язків...» [1, с. 50].

Похідні слова утворюються по існуючим у системі мови словотворчим моделям, між якими виникають певні словотвірні значення і семантичні зв'язки. Під словотворчою моделлю розуміється типова організована структура, наділена узагальненим лексико-категоріальним змістом і яка здатна наповнюватись лексичним матеріалом (різними лексичними основами) при закономірній наявності відповідних структурних елементів і їх взаємодії один з одним у системі мови. Формальна відмінність суфіксальних словотвірних моделей полягає у позиції словотвірних морфем (після твірної основи) і

здатності об'єднувати новоутворені лексичні одиниці в різноманітні граматичні категорії за семантичними особливостями, лексикографічною доцільністю, продуктивністю, частотністю тощо.

Словотвірні моделі досить неоднорідні, різноманітні, з різною продуктивністю, слугують зразком для утворення конкретних похідних лексем і зв'язують два слова відношеннями похідності і мотивованості.

В результаті взаємодії твірної основи та афікса виникає словотвірне значення, актуалізоване завдяки словотворчим морфемам, займає середню позицію між лексичним та граматичним значеннями і належить одночасно до вираження форми і змісту. Таким чином словотвірна модель – це відображення у низці похідних слів певного словотвірного значення у всій складності його зв'язків, з неї починається словотвірний процес, який визначає словотвірні елементи мови (форманти і твірні основи) для подальшого утворення нових лексичних одиниць. Це моделі, за якими утворюються похідні слова з врахуванням при цьому типу твірних основ і словотворчих засобів і формування в результаті їх взаємодії узагальненої семантики однотипних слів. Модель похідного - це найбільш загальна формула однотипних утворень, це їх структурно-семантичний аналог. Німецька словотвірна модель може піддаватись кореневим змінам (умлаут, усічення кореневої голосної тощо), які є умовністю і не завжди відносяться до всього набору словотворчих засобів.

Семантика словотвірних моделей зумовлюється граматичними і семантичними чинниками, відносить похідні до певних частин мови та семантичних класів. Похідні слова як готові одиниці мови завдяки моделям розрізняються приналежністю до певних частин мови, класифікуються семантично і розкривають самі процеси їх утворення [2, с. 161]. За одними словотворчими моделями можна утворити значне число похідних, інші ж характеризуються нездатністю до вільного виробництва слів. Таке демонстрування здатності утворювати нові слова – продуктивність – є кількісною характеристикою словотвірної моделі, а якісною – активність моделі – здатність словотвірного ряду до поповнення новими одиницями,

балансуючи з вже існуючими в лексичній системі мови одиницями. Найвища продуктивність словотвірної моделі – це її реалізація в тексті, тобто статистичні відомості про її використання. [3, с. 244]

Суфіксальне словотворення якісних прикметників налічує чималу кількість словотворчих моделей, спричинене різними формантами і твірними основами. У процесі аналізу фактичного матеріалу виділяються більш продуктивні суфікси за здатністю поєднуватися з твірними основами від різних частин мови для утворення прикметників на позначення якості: *-ig, -bar, -haft, -haftig, -lich, -sam*, менш продуктивними – *-isch, -erisch*, а суфікс *-en* взагалі має поодинокі утворення, походячи від твірних основ іменників (вживається з відносними прикметниками, які набувши метафоричного значення, перейшли в розряд якісних). Враховуючи також подвійну/потрійну тенденцію твірних основ до похідності, а також зміну кореневої голосної чи то усічення кінцевої голосної, унікальні основи, можна стверджувати, що найбільше словотвірних моделей отримуємо з суфіксом *-ig*. Щодо твірних основ, то високий словотвірний потенціал при утворенні суфіксальних прикметників на позначення якості відзначається у твірних основах від субстантивних і дієслівних одиниць.

Для визначення змісту словотвірної моделі (значення похідного слова) до уваги береться значення суфіксів і твірної основи, про головуючу роль яких та співвідношення цих двох компонентів внутрішньої форми слова існують суперечки. Твірна основа слова виступає в змістовому плані основним компонентом, а суфікс надає їй додаткові, при поєднанні обох отримуємо значення похідної одиниці.

Чим продуктивніша словотвірна модель, тим більш вживана вона у мовленні. Серед наявних суфіксальних словотвірних моделей прикметників знаходимо достатню кількість словотвірних синонімів - дериватів, утворених за допомогою однофункційних словотворчих засобів, приєднаних до спільної твірної основи (іменникової, дієслівної чи прикметникової) (*abbrüchig=abbrüchlich; abergläubig=abergläubisch*). Словотвірними

синонімами можуть бути також спільнокореневі прикметники, утворені від різних мотивуючих баз (*ablösbar=ablöslich* ← *Ablöse, ablösen*).

Кількісний показник суфіксальних моделей, які використовуються для утворення суфіксальних прикметників на позначення якості німецької мови, становить 34 одиниці.

Стосовно використання частин мови як твірного компоненту словотвірної моделі суфіксальних прикметників на позначення якості, без сумніву можна стверджувати, що пріоритетною в цьому плані є твірна основа іменника.

Словотвірні моделі суфіксальних якісних прикметників утворюють словотвірні гнізда двох видів: спільнокореневі (*lachbar, lächerbar, lächerlich, lächerig, lachhaft* від потенційних твірних основ *Lache, Lächeln, lächeln, Lachen, lachen, Lacher, lächern*) та тематичні словотвірні ряди (*anfällig* схильний (до захворювань); *baufällig* слабкий, хворий, дряхлий; *blugsam* слабкий, хворобливий; *brethaft* слабкий, дряхлий; немічний, вражений недугом; *kränklich* слабкий, хворобливий, кволий, немічний; *malätzig* слабкий, в'ялий; *mickerig* слабкий, хворобливий, кволий, немічний, недорозвинений; *misrig* слабкий, хворобливий, кволий, немічний, слабосильний: *ohnmächtig* слабкий, безсильний; *schlappig* в'ялий, полишений енергії; слабкий; *schmäckerlich* кволий; *spittlig* хворобливий, кволий; *schwächlich* слабкий; *taperig* дряхлий, хворий; безпомічний. Всі ці прикметники описують стан людини під час хвороби).

Підсумовуючи функціонування словотвірних моделей суфіксальних прикметників на позначення якості, зазначимо, що значення похідних суфіксальних прикметників можна визначити шляхом зіставлення значень їх словотвірних компонентів, опираючись на значення моделі і на виділену твірну основу. Встановлення словотвірних моделей допомагає створити семантичну мотивованість похідного слова і оволодіти лексичним матеріалом на основі узагальненого лексико-категоріального значення. За допомогою словотвірних моделей досліджується словотвірна структура. Словотвірні моделі

представляють поверхневу структуру, експліковану в словотворчих компонентах. Аналізуючи похідність словотвірних моделей прикметників на позначення якості, утворених за допомогою суфіксальних формантів, можна зробити висновок, що похідні прикметники досліджуваної категорії представляють собою достатньо вагомий внесок у словотворення сучасної німецької мови і можуть стати основою для подальшого лінгвістичного дослідження.

Література:

1. Кубрякова Е.С. Что такое словообразование. – М.: Наука, 1965. – 78 с.
2. Степанова М. Д. Методы синхронного анализа лексики (на материале современного немецкого языка). – М.: Высшая школа, 1968. – 200 с.
3. Хідекель С.С. Система словотвору в сучасній англійській мові// Лінгвістика і методика у вищій школі. – М., 1974. – 352 с.

КОНОТАЦІЯ НОМІНАТИВНИХ ОДИНИЦЬ

Н.Г. Іщенко

професор, доктор філологічних наук,

Національний технічний університет України «КПІ»

Інтерес до дослідження проблем конотації постійно зростає і в сучасній лінгвістичній науці немає єдиної думки, що розуміти під конотацією і які методи її дослідження. У вирішенні питання неоднозначності визначення конотації та розкритті її сутності полягає **актуальність** цієї статті. Її теоретичний аспект торкається області семасіології, прагматики, теорії мовленнєвих актів.

Засвоєння предметно-логічного змісту слова або висловлення ще недостатньо для адекватності його сприйняття. Особливо складним для досягнення повної адекватності при навчанні іноземним мовам є те, що в